

Lausunto, BusinessOulu Työllisyyspalvelut - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

VN/36398/2023

TIEDONSAANTIOIKEUS

BusinessOulu Työllisyyspalvelut kannattaa Kansaneläkelaitoksen laajempia tiedonsaantioikeuksia, jotka mahdollistavat paremman tietopohjan toiminnan kehittämiseksi, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiselle sekä kustannustehokkuuden nousulle.

Huomioimme kuitenkin, että samankaltaiset mahdollisuudet toiminnan kehittämiseksi tulisi lainsäädännön puitteissa taata työvoimaviranomaiselle. Esimerkiksi ehdotetun 2 a pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada Verohallinnon Tulorekisteriyksiköltä tulorekisteritiedot. Tiedot ovat esityksen mukaan välttämättömiä vertailutietoja väestöpohjasta tilastointiin, tutkimukseen ja lainmuutosten vaikutusten arvioimiseksi. Työllisyydenhoidon sekä valtion että kuntien rahankäytön aiempaa täsmällisempi kohdistaminen vaatii riittävän tarkkaa ja laajaa tilastotietoa työnhakija-asiakkaiden tilanteiden muutoksista, sekä työkaluja muun muassa ennakointityöhön.

Työvoimapalveluiden järjestämislain 121 § mukaan Työvoimaviranomaisella on velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeen:

- 1) työvoimapalvelujen järjestämiseksi ja tuottamiseksi;
- 2) kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden järjestämiseksi, tuottamiseksi ja seuraamiseksi;
- 3) asiakaspalvelun järjestämiseksi yli kunta- tai työllisyysaluerajojen sekä työvoimapalveluja koskevan neuvonnan tarjoamiseksi;
- 4) työvoimapalvelujen yleisen ohjauksen, suunnittelun ja kehittämisen toteuttamiseksi;
- 5) työllisyydenhoidon järjestämisen seurannan ja arvioinnin suorittamiseksi; sekä
- 6) tilastointia ja tiedolla johtamista varten.

Tietojen tallentuminen perustuu tällä hetkellä laajalti asiakkaan ilmoitukseen ja tämän takia tietopohja eri palvelujen vaikuttavuudesta on puutteellista. Tietojen puutteellisuus haittaa työvoimapalvelujen tehokasta järjestämistä, suunnittelua, kehittämistä, seurantaa, tilastointia sekä tiedolla johtamista. Tämän takia BusinessOulu Työllisyyspalvelut peräänkuuluttaa

esimerkiksi tulorekisteritietojen laajempaa hyödyntämistä asiakkaiden työllisyystilanteen muutosten todentamisessa.

TIEDOKSIANTO JA YHTEYSTIEDOT

BusinessOulu Työllisyyspalvelut kannattaa sähköisten kanavien hyödyntämistä päätösten tiedoksi saattamisessa. Sähköinen tiedoksianto on taloudellisesti ja ekologisesti ajatellen kestävin vaihtoehto. Sikäli kun OmaKela ja Suomi.fi-viestit mahdollistuvat pääasiallisena tiedoksi saamisen väylänä, tulee mahdollisuus ulottaa myös työvoimaviranomaisen käytettäväksi Työmarkkinatoria ja Suomi.fi-viestejä hyödyntäen. Paperi postitus on huomattava kuluera työllisyysalueille.

BusinessOulu Työllisyyspalvelut kannattaa esitystä, jolla mahdollistetaan asiakkaiden ns. anonymipalvelua, mutta huomioi että mahdollisuuden hyödyntäminen tulisi rajata välttämättömiin tapauksiin. Rajaus tulisi tehdä esimerkiksi tilanteisiin, joissa asiakkaan aiheuttama uhka on jo aiemman palvelutilannehistorian perusteella todennettu. Mikäli lainsäädäntöä kehitetään anonymiä palvelua mahdollistavaksi, tulisi erityisesti varmistaa perusoikeuksien toteutuminen ja päätöstenteon nimettömyyden vain silloin, kun se on välttämätöntä. Viranomaistoiminnan työn tehostaminen näiltä osin on kannatettavaa kuin myös työntekijöiden turvallisuuden takaaminen.

Suoran päätöksentekijätiedon poistaminen ja sen korvaaminen yleisellä palvelunumerolla tai vastaavalla yhteydenottoväylällä olisi poikkeus hallintolain säädökseen. Poikkeusta perustellaan Kansaneläkelaitoksen toiminnan erityispiirteillä, joita hallintolain vaatimuksen eivät huomioi esimerkiksi päätösten volyymin ja tehokkaan työajankäytön osalta. Lisäksi Perusteluna on päätöksentekijöiden työ- ja henkilökohtainen turvallisuus häirinnän lisääntyneitä kohtaan. BusinessOulu Työllisyyspalvelut huomioi, että vastaavaa volyymipalvelua toteutetaan työllisyyspalveluissa ja myös työllisyyspalvelujen henkilöstö on lisääntyvän häirinnän kohteena. Näkemyksemme mukaan, jos poikkeus Kelan osalta säädetään, tulee vastaava muutos ulottaa myös työllisyyspalvelujen osalle työnteon ja kustannustehokkuuden nostamiseksi, palvelun ennakoitavuuden parantamiseksi sekä henkilöstön turvallisuuden takaamiseksi. Samalla nousee esille kysymys, voidaanko tämän kaltainen poikkeus hallintolaista säätää yhdelle viranomaiselle ja jättää muut viranomaistoimijat huomioimatta, joilla on vastaavia työajan tehokkaan järjestämisen haasteita ja turvallisuushuolia?

Työttömyysturvan osalta huomioidaan, että asiakkaan näkökulmasta Kelan maksatukseen liittyvä päätöksen teko ja työvoimaviranomaisen työvoimapolitiittisten edellytysten tutkiminen ovat vaikeasti erotettavissa ja maksatukseen liittyvät kysymykset nousevat usein esille työvoimapalveluissa.

Avustavien tehtävien siirtäminen yksityiselle taholle

BusinessOulu Työllisyyspalvelut pitää avustavien tehtävien siirron mahdollistamisen yksityiselle toimijalle kannatettavana, sikäli kun tietosuojaseikat huomioidaan riittävällä tavalla ja siirron taloudellinen kannattavuus ovat todennettavissa.

Mahdollisesti siirrettäviksi tehtäväksi esitetään:

- 1) Kansaneläkelaitokselle saapuvien hakemusten ja muiden asiakirjojen vastaanotto, lajittelu sekä asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen tallentaminen;
- 2) Kansaneläkelaitoksen lähettämien asiakirjojen tulostaminen ja laittaminen kuoriin;
- 3) sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 ja 19 §:n mukainen sähköinen tiedoksianto ja siihen liittyvän suostumuksen hallinta;

Perusteluna tehtävien siirtämismahdollisuudelle on pääasiassa Kansaneläkelaitoksen resurssien keskittäminen asiantuntijatyöhön. BusinessOulu Työllisyyspalvelut huomioi, että vastaavat mahdollisuudet asiakirjojen vastaanottamisesta, lajittelusta ja tietojen tallentamisesta sekä sähköisen asiointin suostumuksen hallinnoinnista tulisi ulottaa jatkossa myös muille viranomaisille, mukaan lukien työllisyysalueet, kustannustehokkaan toiminnan mahdollistamiseksi. Lisäksi huomioimme, että esityksessä ei ilmene yksityisen toimijan vastuuta arkistoinnin järjestämiseksi: kenellä on vastuu arkistoida ja säilyttää saapuvan asiakirjan paperinen alkuperäiskappale esimerkiksi mahdollisten skannausvirheiden varalta? Mikäli tehtäviä voidaan jatkossa lainsäädännön perusteella siirtää yksityisille toimijoille, vastuut on kirjattava erityisen selkeästi toimeksiantosopimuksessa ja liiteasiakirjoissa. Lisäksi skannattavat asiakkaan lähettämät asiakirjat sisältävät salassa pidettäviä tietoja sekä erityisiä henkilötietoryhmiä ja arkaluonteisia tietoja, joihin liittyvästä tietoturvasta on pidettävä erityistä huolta ja velvoittaa yksityinen toimija sekä toimitilojen että järjestelmien ehdottamaan turvallisuuteen.